

Eroottinen taidekokemus

Taidekokemuksen analyysi eroottisena ja intiiminä kokemuksena

Mikael Palmu

Taiteen kandidaatin opinnäyte

Taideyliopiston Kuvataideakatemia

Opinnäytteen ohjaaja: Professori Hanna Johansson

Opinnäytteen tarkastajat: Hanna Johansson & Laura Eweis

29.03.2026

TEKIJÄ Mikael Palmu	KOULUTUSOHJELMA Nykytaiteen historia ja teoria
TYÖN NIMI Eroottinen taidekokemus — Taidekokemuksen analyysi eroottisena ja intiiminä kokemuksena	SIVUMÄÄRÄ 23
<p>TIIVISTELMÄ (min. noin 250 sanaa)</p> <p>Taiteen kandidaatin opinnäytteessäni analysoin taidekokemusta erotiikan kautta. Argumentoin tämän analysoinnin tavan mahdollisuuksista ja taidekokemuksen eroottisten vivahteiden olemassaolon puolesta. Tulkitsen taidekokemuksen intiimiksi subjektin kokemukseksi, jonka olennaisena osana on halut. Opinnäytteen lähestymistapa on hermeneuttinen metasynteesi, pyrkimys on luoda tulkinnallinen kokonaisuus löytämällä alkuperäisistä lähteistä yhtenäisyyksiä tarkan lukemisen kautta. Menetelmäkseni täten muodostui oma tulkintani ja eri teorioiden kirjoittaminen yhdisteleväksi kokonaisuudeksi, joka pyrki avata taidekokemuksen erotiikkaa sekä eroottista suhdetta subjektin ja taideobjektin välillä. Hermeneuttisen kehäliikkeen tavoin tulkintani liikkuu eri teorioiden ympärillä ja laajentaa lopullista kirjoittamaani.</p> <p>Hahmotteluni alkaa määritelmistä, joiden kautta avaan tapoja nähdä erotiikka sekä taidekokemus. Nimeän eri merkittäviä piirteitä erotiikalla ja taidekokemukselle, jotka punoutuvat yhteen teorioiden kanssa, joita esittelen. Kummankin termin määritelmässä tärkeäksi muodostuu <i>toisen</i> tunnistaminen, vuorovaikutuksellisuus/suhteisuus, kokemusten transgressiivisuus ja täten subjektin kyky laajentua kokemusten kautta.</p> <p>Leo Bersanin tekstissä "Aesthetic Subject in Psychoanalysis" psykoanalyttisessä teoriassa soveltama esteettinen subjekti, johdattaa taidekokemuksen eroottista analyysia kiinnittämään huomiota subjektin ja objektin suhteeseen, johon kuuluu vuorovaikutus tai <i>kirjeenvaihto</i> subjektin ja objektin välillä, joka näyttäytyy silmukkamaisena liikkeenä. Bersanin teorian kautta subjektin suhteessa taideobjektiin näyttäytyy myös mahdollisuudet solidaarisen olemassaolon tunnistamiselle, subjektin tunnistaessa itsenäisestä objektista itsensä. Tämän mahdollisuuden voi subjekti kieltää pyrkimällä tukahduttaa toiseus ja yrittämällä kontrolloida itsenäistä maailmaa.</p> <p>Elisabeth Colesin väitöskirja "Anne Carson – the Ethics and Erotics of Interpretation" keskittyy tulkinnan merkityksiin. Tulkinta näyttäytyy osana taidekokemusta aktiivisena pyrkimyksenä ymmärtää taideobjektia. Tätä tulkinnan prosessia on mahdoton täydellistää, jolloin subjekti jää tyydytetyn subjektin sijaan haluavaksi subjektiksi. Eettinen puoli tulkintaan syntyy <i>aidoksen</i> ja <i>hybriksen</i> kautta. Subjektin pitää pystyä tunnistaa objekti toisena (aidos) ja pysähtyä tekemään valinta rakkauden ja vihan välillä. Pyrkimys kontrollointiin ja väärin tunnistaminen voi taas johtaa hybridiseen.</p> <p>Tarkastelemieni teoriat ja määritelmät muodostavat omia merkitysten kerrostumia, joiden kautta syntyy eroottinen lähestymistapa taidekokemuksen ymmärtämiseen. Tämä eri lähteiden synteesi auttaa löytämään yhtäläisyyksiä eri esitettyjen teorioiden ja konseptien välillä.</p>	
ASIASANAT taideobjekti, psykoanalyysi, estetiikka, taidekokemus, esteettinen subjekti, erotiikka, eros, hermeneutiikka, taideteoria, Leo Bersani, Elisabeth Coles, Roland Barthes, tulkinta, taidesuhde	

Sisällysluettelo

---

1. Johdanto.....	1
2. Eroottinen, taidekokemus - määritelmät.....	4
2.1. Erotiikka.....	4
2.2. Taidekokemus.....	7
3. Esteettinen subjekti ja taidekokemus.....	9
3.1. Esittely: “Esteettinen subjekti psykoanalyysissa”.....	10
3.2. Esteettinen subjekti eroottisessa taidekokemuksessa.....	12
4. Tulkinnan ja taidekokemuksen eroottisuus.....	15
4.1. Esittely: “Anne Carson — tulkinnan etiikka ja erotiikat”.....	15
4.2. Tulkinta ja täydellistyminen.....	16
4.3. Subjektin ja objektin eettinen suhde.....	18
5. Lopuksi.....	19
Lähteet:.....	20

1. Johdanto

Opinnäyteprosessin aikana olen tutkinut miten taidekokemus voi olla luonteeltaan eroottinen. Hypoteesini on prosessin alusta ollut tämän “eroottisen luonteen” olevan todellinen ja olen täten hypoteesini todistaakseni perehtynyt eri teksteihin taidekokemuksesta, erotiikasta ja estetiikasta. Psykoanalyysin sekä kirjallisuudentutkimuksen kentiltä olen löytänyt teoriaa ja sanastoa, jotka ovat auttaneet minua hahmottamaan aihetta paremmin. Tutkimuskysymykseni on: Miten taidekokemus voi näyttäytyä eroottisena ja miten taidekokemuksen analysoiminen eroottisena voi mahdollistaa uusia tapoja nähdä taidesuhte *suhteena*? Yritän teorian kautta luoda intiimimmän avauksen taidekokemuksen luonteeseen.

Aloitin aiheen pohtimisen jo ennen opinnäyteprosessin aloitusta. Elokuussa 2026 Drifts-festivaalin näyttelyä valvoessani olin kiinnittänyt huomiota yllättävänkin voimakkaisiin taiteesta johtuneisiin ja taiteeseen suunnattuihin reaktioihin. Näihin reaktioihin kuului mm. hämmennys, ärsyyntyminen, epävarmuus, halu tuhota ja halu tuomita. Arvelen näiden tunteiden syntyvän haluista, jotka synnyttävät toiveita ja vaatimuksia taideobjekteja ja taidekokemuksia kohtaan, ja kun nämä halut eivät täytyneet, jotkut yleisön ihmiset pettyivät, ja reaktiot eskaloituivat jopa väkivaltaisiksi yrityksiksi tuhota teokset. Luonnostelin syksyn aikana esseetä aiheesta psykoanalyysiin keskittyvälle kurssille ja halusin jatkaa tätä työtä sekä erityisesti argumentoida eroottisesti latautunutta taidekokemusta.

Tutkiessani aihetta, törmäsin lähinnä tutkimuksiin, jotka analysoivat itse taiteessa olevia eroottisia teemoja ja latauksia. Monet tutkimukset siis argumentoivat eroottisten latauksien löytyvän taideteoksista. On tietenkin mahdollista, että teos käsittelee jotain eroottista tai sen käsittelytavassa on eroottisia vivahteita. Tämä kuitenkin tuntui itselleni yksitoikkoiselta tavalta lähestyä taiteen mahdollisia eroottisuuksia.

Aikaisemmassa taidekokemuksen analyysissä ja tutkimisessa erotiikka on jopa jätetty niiden ulkopuolelle. Taidekokemus on esimerkiksi määritelty epäeroottisena kokemuksena.¹ Viime vuosina tehdyissä tutkimuksissa, joissa on kartoitettu syvemmin tunteita sekä näiden kehollisia ulottuvuuksia taidekokemuksen aikana, erotiikan kokemukset on jätetty täysin ulkopuolelle.² Filosofin Richard Shustermanin mukaan seksuaalisuus ja erotiikka on jätetty

---

¹ Shusterman argumentoi erotiikan huomioimista esteettisessä kokemuksessa ja esteettisen kokemuksen määrittelyssä: Shusterman, R. (2006). Aesthetic Experience: From Analysis to Eros. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 64(2), 217–229. <http://www.jstor.org/stable/3700546>

²Esimerkiksi:

estetiikan ulkopuolelle konservatiivisten pelkojen takia. Taidekokemus on haluttu pitää puhtoisena. Esteettisten kokemusten määritelmät ovat jopa suojellakseen estetiikkaa keskittyneet esteettisen nautinnon välinpitämättömyyteen ja älyllisyyteen. Tämä on luonut etäisyyttä sensuaalisuuteen³ sekä esteettisen kokemuksen mahdolliseen intiimiyteen. Tästä pakotetusta etäisyydestä herää minulle ajatus aiheen tärkeydestä. Kirjallisuudentutkimuksen kentällä tekstiä objektina on jo tarkasteltu eroottisena mm. Barthesin vuonna 1973 julkaistun *Le Plaisir du texte* vaikutuksen kautta, mutta tätä tarkastelua voi tehdä laajemmin taideobjektin kokemista analysoidessa.

Opinnäytteni on metasynteesiä. Metasynteesin hermeneuttinen lähestymistapa pyrkii luomaan tulkinnallisen kokonaisuuden alkuperäisten tulkintojen pohjalta, jossa eri alkuperäisten lähteiden huolellisen lukemisen kautta löytyy yhtenäisyyksiä spesifiin tarkasteltavaan ilmioon.⁴ Yritän kutoa teoriaa estetiikan, filosofian, psykoanalyysin ja kirjallisuuden aloilta, tarkastella erotiikan luonnetta, taidekokemuksen piirteitä sekä näiden kohtaamisia.

Lähestymistapani näihin eri aineistoihin keskittyy ja ottaa huomioon siis oman tulkintani. Syventyessäni valitsemiini teorioihin ja kirjoituksiin uudestaan ja uudestaan, paljastavat ne uusia puolia itsestään ja toiston kautta ne pystyvät rakentamaan yhteyksiä toistensa kanssa. Tämä tulkinnallinen liike laajentaa ymmärrystäni ja täten kirjoittamaani.⁵ Tästä prosessista syntyy opinnäytteeni, joka on synteesi aikaisemmasta kirjoitetusta. Koska suurimpaa osaa käyttämiäni aineistoja ei ole käännetty suomeksi, ovat kaikki sitaattien ja termistöjen käännökset omiani. Ainoa poikkeus tästä on Audre Lorden, *Sister Outsider* (1984).

Toisessa luvussa hahmottelen sekä erotiikan että taidekokemuksen määritelmiä ja luonnostelen, miten nämä määritelmät näkyvät omassa opinnäytteessäni. Kolmannessa luvussa puolestaan yritän avata Leo Bersanin teoriaa esteettisestä subjektista sekä kuroa tätä yhteen aikaisempien määritelmieni kanssa. Neljännessä luvussa taas esittelen Elisabeth Colesin väitöskirjaa *Anne Carson – the Ethics and Erotics of Interpretation*. Tämän jälkeen erittelen tulkinnan määritelmää ja merkitystä omalle ajattelulleni sekä käsittelen Colesin

---

Silvia, P. J. (2009). Looking past pleasure: Anger, confusion, disgust, pride, surprise, and other unusual aesthetic emotions. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 3(1), s. 48–51.

<https://doi.org/10.1037/a0014632> sekä Nummenmaa, L., & Hari, R. (2023). Bodily feelings and aesthetic experience of art. *Cognition and Emotion*, 37(3), s. 515–528.

<https://doi.org/10.1080/02699931.2023.2183180>

Näissä tutkimuksissa tarkasteltiin muun muassa ällötystä, vihaa, iloa, innostusta. Tunteet liittyen erotiikkaan, intiimiyteen ja seksuaalisuuteen on jätetty pois.

³ Shusterman, 2006, s. 225.

⁴ Salminen, 2011, s. 12.

⁵ Tämän voisi myös määritellä eräänlaisena hermeneuttisena kehänä. Tästä lisää luvussa 4.2.

ajatuksia eroottisen suhteen etiikasta. Lopuksi pohdin tarkastelemieni teorioiden ja määritelmien mahdollisuuksia kerrostautua eri tavoilla ja merkityksillä.

Esteettinen subjekti valikoitui mukaan tarkasteluun myös, koska esteettisestä subjektista löytyy viime ajoilta kiinnostavia julkaisuja, joissa Bersanin tavoin hyödynnetään psykoanalyttista teoriaa.⁶ Lisäksi koen, että teoria sopii yhteen Colesin työstämään, psykoanalyysiin nojaavaan tulkinnan analyysiin.

Haluan myös ottaa huomioon estetiikan tutkimuksessa aikaisemmin vallitsevaan ja nykyisin erittäin kritisoidun ajatukseen estetiikkaan liittyvästä universaaliudesta. Omat määritelmäni ja näihin liittyvät argumentit, luovat ajatusten kehyksen, joka voi näyttäytyä universaalina. Kuitenkin ottaen huomioon universaalien esteettisyyden kritiikin, koen opinnäytteessäni olevan tilaa huomioida erilaiset subjektit, jotka tuovat omat subjektiivuutensa taidekokemukseen. Kantin ja Humen universaalia esteettistä makua, jota voi objektiivisesti kehittää/koulia, on kritisoitu mm. tämän objektiivisen maun kehittämisen mahdottomuuden takia.⁷ Subjekti tuo puolueelliset, henkilökohtaiset kokemukset ja olemassaolon muodot, identiteetit sekä asemat mukaan taidekokemukseen. Omat määritelmäni olettavat tämän olevan totta, nämä maailman subjektiin jättämät kaiverrukset ovat osa omaa taidekokemuksen hahmottelua. Taidekokemus on subjektiivinen ja täten juuri intiimi.

Esittämäni taidekokemuksen määritelmät ja erotiikan määritelmät olettavat subjektin halun vuorovaikutukseen taideobjektin kanssa ja aktiivisen vuorovaikutuksen. Tämä halu ja aktiivinen vuorovaikutukseen pyrkiminen voi puuttua subjektilta tiettyä taideobjektia tai jopa kaikkia taideobjekteja kohtaan, mutta tässä tilanteessa taidekokemus ei prosessina muodostu. Subjekti kieltäytyy prosessista. Taideobjektin erilainen määritelmä subjektin mielessä, voi myös luoda tilanteen, jossa taideobjekti ei näyttäydy subjektin ulkopuolisena toisena. Tähän kuitenkin kolmannessa luvussa käsittelemäni Bersanin ajatukset toistamisen kitkasta luovat mahdollisesti olosuhteet haluille ja erotiikalle.

---

⁶Lyhyt lista viimeaikaisista julkaisuista esteettisestä subjektista:

Esittely Free Associations -julkaisun numeron 75 (2019), koko julkaisu tutkii Bersanin esteettistä subjektia eri perspektiiveistä: Laubender, C. & Giovanini, V. (2019) Introduction to an Issue on 'Aesthetic Subjects,' *Free Associations: Psychoanalysis and Culture, Media, Groups, Politics*. doi: 10.1234/FA.V0I75.275. ja lisäksi Suomessa tänä vuonna julkaistu väitöskirja esteettisestä subjektista psykoanalyysissa: Pihlaja, E. (2026). *Aesthetic experience in becoming a subject : psychoanalytic perspectives* [Väitöskirja]. Jyväskylän yliopisto. JYU väitöskirjat, 1047. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-1176-9> sekä kirja julkaistu esteettisestä subjektista viime vuonna: Hughes, R. (2025) *The Aesthetic Subject in Contemporary Continental Philosophy and Literature: Thinking the Body-Thought* (1. painos) Routledge

⁷ Matherne, S. (2024), s. 121.

Haluan vielä avata ajatuksiani liittyen lähestymistapaani poikkitieteelliseen teorioiden punomisesta. Kirjoittaja ja akateemikko Kathryn Bond Stockton analysoi Barthesin teoksen *Le Plaisir du texte* englanninkielistä käännöstä *The Pleasure of the Text* ja sanan *jouissance* kääntämistä nautinnon (eng. *pleasure*) sijaan hurmioksi (eng. *bliss*). Stockton löytää tästä sanan *jouissance* merkityksestä “queer-teoreettisia arvoja ja investointeja”. Hurmioon liitetään Barthesin tekstissä muitakin kuvauksia, joiden kautta merkitykset kerrostuvat. “Sanasta sanaan” rakennettu merkityksien kerrostuma ei välttämättä tuo selkeyttä, mutta parhaimmillaan se voi auttaa huomaamaan hienovaraisuuksia, “ohikiitäviä ja vähäisiä”, jotka ovat “välttelevyydestään huolimatta yhtä houkuttelevia”.⁸

Stocktonin kuvailema merkitysten kerrostuma, jonka avulla voi olla mahdollista löytää tiettyjä houkuttelevia (jopa vietteleviä) asioita, inspiroi omaa lähestymistapaani. Mitä kaikkea kiinnostavaa voi huomata antaessaan tilaa taidekokemuksen eroottisille sävyille ja latauksille sekä kohdatessa taidekokemuksen, joka luo taidesuhteen, eroottisena suhteena? Oma opinnäytetyöni ei vastaa näihin kysymyksiin, vaan toimii pikemminkin avauksena, joka voisi mahdollistaa näiden kysymysten laajempaa tutkimusta.

2. Eroottinen, taidekokemus - määritelmät

Aloitan määritelmistä varmistaakseni yhteisymmärryksen käyttämistäni termeistä, mutta myös avatakseni tapoja nähdä nämä konseptit itsessään sekä suhteessa toisiinsa.

2.1. Erotiikka

Tässä opinnäytetyössä erotiikan tai *eroksen* määritelmät ottavat inspiraatiota monesta teoriasta ja kirjoituksista aiheesta. Erotiikkaan kuuluu luonnollisesti seksuaalisuus ja seksi, mutta laajennan sitä ottamaan huomioon myös laajemmin suhteisiin ja haluihin liittyvät dynamiikat. Käytän myös termejä *erotiikka* ja *eros* vaihtelevasti vastaten toisiaan, kuten niitä on käytetty monissa lähdemateriaaleissani.

---

⁸ Stockton, 2017, s. 104.

Eroitiikan ja eroksen määritelmässä keskeisiä piirteitä on: halujen merkittävyys, eros suhteiden teoriana, objektin tunnistaminen toisena erotiikan mahdollistajana, erotiikan transgressiivisuus, erotiikan kyky laajentaa subjektia sekä subjektin minuutta.

Etymologinen pohja erokselle tulee verbistä *eran, eramai, erasthai*,⁹ jonka voi kääntää suomeksi *haluta*. Haluaminen näyttäytyykin omassa opinnäytteessäni, sekä kirjallisuuden tutkija Colesin tekstissä ns. “kumppaniverbinä erokselle”¹⁰. Erotiikka ja eroottiset dynamiikat tapahtuvat halujen kautta, halujen ohjaamina, halujen mahdollistamina.

Lainaan myös Colesilta erotiikan määritelmää liittyen tulkintaan. Eros näyttäytyy Colesille suhteiden teoriana, johon liittyy myös tulkitsevan subjektin ja tulkittavan objektin välinen suhde. Tämä suhde on sekä henkilökohtainen että tekstuaalinen. Tekstuaalinen viittaa tietenkin teksteihin, opinnäytteessäni kohtelen tekstiä ja taideobjektia funktioiltaan samana kuvailemani taidekokemuksen viitekehyksessä. Eros näiden välillä on vetovoima, joka tuo subjektia ja objektia toisiaan kohti.¹¹

Tämä suhde vaatii objektin tunnistamisen *toisena*. Coles avaa psykoanalytikko Jean Laplanchen teoriaa seksuaalisuuden syntymisestä/erotiikasta. Laplanchen mukaan seksuaalinen vietti (eng. *sexual drive*) syntyy “arvoituksellisen merkitsijän” (eng. *enigmatic signifier*) kautta, jota käsittelen lisää luvussa neljä.¹² Arvoituksellinen merkitsijä kuvailee subjektin huomaamia “*toisen* eleitä, toimintoja ja sanoja—*toisen* arvoituksellisia viestejä”.¹³ Erotiikka vaatii objektin tunnistamista toisena, jonka arvoituksellisia eleitä subjekti yrittää ymmärtää. Käsitän eroksen haluna, liimana, subjektin ja objektin välillä. Colesin määritelmässä subjekti tunnistaa objektin itsensä ulkopuoliseksi, itsestään eroavaksi ja vastaa tähän tunnistamiseen halun kautta. Halu ohjaa impulsseja, halun kautta syntyy tarve mm. “tietää/tuntea” (eng. *to know*).¹⁴

Ajatuksiini ovat myös vaikuttaneet ranskalaisen filosofin Georges Bataillen kirjoitukset erotiikasta, varsinkin hänen kirjansa vuodelta *Erotism: Death and Sensuality*. Lukiessani

---

⁹ Frisk, 1954-1972, s. 547.

¹⁰ Coles, 2012, s. 160.

¹¹ sama, s. 5.

¹² Coles, 2012, s. 157.

¹³ Hinton, 2009, s. 640.

¹⁴ Coles, 2012, s. 156.

Bataillea turvauduin myös teksteihin muilta, jotka ovat kirjoittaneet Bataillesta.¹⁵ Bataillen kirjoituksissa erotiikka kietoutuu “minän” (eng. *self*¹⁶) tai subjektin kuolemaan. Kuolema nähdään kuitenkin vähemmän biologisena totuutena, ja pikemminkin rajoja ylittävänä kokemuksena.¹⁷ Stabiilin minuuden (eng. *selfhood*) olemassaolo rikotaan kokemusten kautta, jotka häiritsevät totuttua tapaa elää.¹⁸ Erotiikka on tällainen kokemus, joka rikkoo normin (eng. *transgresses*). Erotismi näyttäytyy “transgressiivisena liikkeenä”: minuuden normien rikkojana, joka syntyy halusta “vapauttaa energiat”.¹⁹ Tämä vapauttaminen on “kommunikaatiota”, jonka kautta on mahdollista saavuttaa, jotain aikaisemmin minuudesta/minuudelta rajoitettua.²⁰ Subjektin ymmärrys itsestään laajenee kokemuksen kautta.

Bataillen teoriassa eroottisesta energia ja sen kulku ovat keskeisessä roolissa. Energian kulku lajitellaan jatkuvaan (eng. *continuous*) sekä jatkumattomaan (eng. *discontinuous*) energiaan. Energia itsessään pyrkii jatkuvaan liikkeeseen. Minguy antaa esimerkin tästä energian jatkuvuudesta “Ruoho kasvaa aurinkoenergian voimalla, kauris kasvaa ruhosta, susi syö kauriin kertyneitä voimia ja niin edelleen.”²¹ Ihminen yrittää rajoittaa tätä energian jatkuvaa kulkua eli vältellä kuolemaa ja oman energian kulkemista eteenpäin. Sosiologi William Pawlettin mukaan ego on rajoittunut sitoutuessaan keston (jatkumattomuuteen) ja pelätessään kuolemaa.²² Eroksen kokemukset rikkovat minuuden rajat ja tuovat uuden tavan käyttää energiaa (sekä sallia sen kulun), joka tekee eroottisesta transgressiivisen ja tuo ihmisen lähemmäs jatkuvuutta.²³

Laajenemisesta ja uuden tiedon löytämisestä puhuu myös Audre Lorde esseessään *Eroottisen hyötyjä: Eroottinen voimavarana* teoksesta *Sister Outsider* kuvaillen eroottista “ylimpänä ja tärkeimpänä valona tiellä kohti ymmärrystä.” Ymmärrys “palvelee tai kirkastaa syvällä

---

¹⁵ Näistä tärkeimmät tälle opinnäytteelle on: Minguy, T. (2017). *Erotic Exuberance: Bataille’s Notion of Eroticism*, *PhaenEx* vol. 12, no. 1, s. 34–52, DOI: <https://doi.org/10.22329/p.v12i1.4736> sekä Pawlett, W. (2025). Bataille, Foucault and the lost futures of transgression. *Journal for Cultural Research*, 29 (1–2), 146–160. <https://doi.org/10.1080/14797585.2024.2408330>

¹⁶ Päätin kääntää englannin sanan *self*, tässä kohtaa “minäksi”. Suurimmassa osassa opinnäytetyötäni käytän kuitenkin termiä subjekti, jos en viittaa kirjoittajiin, joiden termistö on eri.

¹⁷ Minguy, 2017, s.40.

¹⁸ sama, s.40.

¹⁹ sama, s.42.

²⁰ sama, s.42.

²¹ sama, s.36.

²² Pawlett, 2025, s. 151.

²³ ja kuolemaa.

syntyntä tietoa”.²⁴ Eroottinen näyttäytyy siis polkuna tietoon, valona, joka kirkastaa jotain aikaisemmin pimennossa ollutta.

Bataillelta lainaan myös erotiikan määrittelyyn tärkeän huomautuksen eli sen eroavaisuuden seksuaalisuudesta. Bataillen teoriassa erotiikan ero seksuaalisuudesta löytyy “arvojen kääntämisestä”.²⁵ Minguy argumentoi Freudin teoksen “Three Essays on the Theory of Sexuality” kautta seksuaalisen vietin (eng. *sexual drive*) logiikkana olevan puute ja tyydytys. Seksuaalisuuden ja seksuaalisen halun päämääränä on puutteen täyttäminen “rajoitetussa minuudessa”. Eros taas haluaa rikkoa nämä rajoitukset, eroottiset halut luovat jatkuvuutta.²⁶

2.2. Taidekokemus

Opinnäytteessäni käytän ensisijaisesti termiä taidekokemus. Eri lähteissä voidaan käyttää esimerkiksi termiä esteettinen kokemus. *Esteettinen kokemus* voi viitata myös kokemuksiin, joihin ei liitty taideobjektia, minkä takia käytän termiä taidekokemus. Kun *esteettinen kokemus* ponnahtaa esiin eri lähteiden kautta, kohtelen sitä opinnäytteeni kontekstissa kuitenkin synonyyminä taideteoksen, taideobjektin, kohtaamiselle.

Kokemus kuvaa sekä laajemmin tähän kohtaamiseen liittyvää prosessia²⁷ subjektin ja objektin välillä, että tarkemmin subjektin ja objektin vaikutusta toisiinsa kokemus-hetken/prosessin kautta. Tämä vuorovaikutus subjektin ja objektin välillä on muutakin kuin hetkellinen kokemus tai kokemuksen laajempi prosessi. Kokemus myös näyttäytyy laajemmin taidesuhteena, joka syntyy taidekokemuksen kautta.

Opinnäytteessäni taidekokemuksessa esiintyviä tärkeitä piirteitä ovat: sen käsittäminen vuorovaikutuksena, sen subjektiivisuus kokemuksena, halujen tärkeys taidekokemuksessa, taidekokemuksen transgressiivisuus ja sen kyky laajentaa subjektin ymmärrystä itsestään, maailmasta sekä objektista.

---

²⁴ Lorde, 1984/2022, s. 83.

²⁵ Minguy, 2017, s. 46.

²⁶ sama, s. 43.

²⁷ Kokemus itsessään referoi prosessiin. Kokemuksen prosessiin kuuluu subjektin “osallistuminen/liittyminen” objektiin, jonka kautta subjekti “kouliintuu” vastaanottaa kokemuksen ja “tulee kokeneemmaksi”. Carbon, 2019, s. 1.

Belgialainen filosofian tutkija Bence Nanay on argumentoinut esteettisen kokemuksen käsittämistä vuorovaikutuksena. Esteettiseen kokemukseen kuuluu yritys päästä lähemmäs objektia. Objekti vetää puoleensa, sinä yrität seurata sitä.²⁸ Tämä veto ja seuraaminen luo halun jännitteen objektin ja subjektin välille. Lisäksi Nanay tuo esille kahdenkeskisten interaktioiden erityisen paikan elämässämme. Näistä esimerkkinä ovat keskustelu, ystävyys sekä rakkaus. Esteettinen kokemus näyttäytyy lähempänä näiden kaltaisia interaktioita kuin passiivisempia kokemuksia (joista esimerkkeinä Nanay käyttää mm. hammassäryn kokemista, tämä on passiivisempaa vastaanottoa). “Tanssiessa mukaudumme kumppaniimme, hän mukautuu sinuun, sinä reagoit, hän reagoi, ja niin jatkuu määrittelemättömän kauan.”²⁹ Vuorovaikutus on aktiivista ja muokkaa sekä subjektia että subjektin kokemusta objektista.

Koska taidekokemus vaatii subjektin aktiivisen osallistumisen ja huomion interaktiivisen taidekokemuksen luomiseen, on täten taidekokemus itsessään riippuvainen subjektista. Subjekti tuo itsensä monimuotoisena ja vaihtelevana kokijana, kuten subjekti voisi tuoda itsensä Nanayn esimerkkeihin vuorovaikutuksesta.³⁰ Taidekokemus on itsessään yhtä subjektiivinen kuin subjekti voi olla. Tämä tuo esille siis kokemuksen fenomenologisen luonteen. Taidekokemus on selkeästi subjektin tuntema eikä vain passiivisesti observeeraava. Kokemus on siten subjektiivinen ja riippuvainen subjektista. Objektin merkityksellisyyttä tanssissa ei tietenkään voi unohtaa. Objektin merkityksellisyys luo vuorovaikutuksen, jotta kokemus ei nojaudu vain subjektin mielikuvitukseen.³¹

Halut myös ohjaavat taidekokemusta ja sen kautta taidesuhdetta. Subjektin halu pyrkii aktiiviseen interaktioon taideobjektin kanssa motivoi taidekokemuksen prosessin liikettä. Halu voi laajentua haluun: nähdä, kokea sekä olla vaikutuksen alaisena. Se voi ulottua haluun tulla joksikin muuksi vuorovaikutuksen seurauksena: haluun olla samassa huoneessa, laajentua ja ymmärtää. Taideobjekti näyttäytyy muuna, jota kohtaan haluja voi suunnata. Taideobjektin arvoitukselliset merkitykset vievät aktiivisessa vuorovaikutuksessa subjektin huomion.³²

---

²⁸ Nanay, 2024, s. 722.

²⁹ sama, s. 722.

³⁰ sama, s. 722.

³¹ Shusterman, 2006, s. 219.

³² Laplanchen arvoituksellinen merkitsijä (eng. enigmatic signifier).

Taidekokemus näyttäytyy transgressiivisena kokemuksena. Pawlett analysoi transgressiota sekä Bataillen, että Foucaultin kirjoituksissa hän kuvailee transgressiota “mekanismina modernin ihmisen kokemusten rajojen tutkimiselle”.³³ Ihmisyys itsessään on “transgression tuote”, ihmisyyden syntyessä “kieltojen kollektiivisten rikkomusten kautta”. Tämä tapahtuu mm. taiteen kautta.³⁴

Niin kuin erotiikka, taide ja sen kokeminen rikkovat rajoja ja normeja. Totutut tavat elää häiriintyvät, transgressiivinen liike ja voima purkautuvat “yhtäkkisenä naurun, taiteen ja pyhän ihmeen³⁵ räjähdysenä”³⁶. Aikaisemmin erotiikka ja tämän transgression sallima vapautuminen näyttäytyivät kommunikaationa, joka sallii minuuden rajojen rikkomisen. Transgressiivinen taidekokemus toimii samalla tavalla, sen oman transgressiivisuuden kautta.

Taidekokemuksen näkeminen vuorovaikutuksen suhteen kautta auttaa meitä ymmärtämään taidekokemuksen prosessina, joka transgression kautta muokkaa subjektia ja objektia ja tuottaa minuuden laajentumisen. Taidekokemuksen viimeinen nimeämäni piirre onkin sen kyky laajentaa subjektin ymmärrystä itsestään, maailmasta sekä objektista.

Taidekokemuksen mahdollisuuteen laajentaa subjektin ymmärrystä sekä osallistua subjektin ymmärryksen laajuuteen, liittyvät myös akateemikon ja kirjallisuuskriitikon Leo Bersanin ajatukset esteettisestä subjektista psykoanalyysissa. Osallistumisella subjektin ymmärryksen laajentumiseen tarkoitan jo subjektissa valmiiksi olevaa tietoa ja tietoisuutta.

Taidekokemukset osallistuvat subjektin olemassaoloon sekä tapaan ajatella että kokea. Avaan tätä seuraavassa luvussa Bersanin ajatusten kautta maailman kaiverruksista eli maailman subjektiin jättämistä jäljistä.

3. Esteettinen subjekti ja taidekokemus

Tässä kappaleessa esittelen Bersanin teoriaa esteettisestä subjektista, joka osallistuu vuorovaikutukseen tai *kirjeenvaihtoon* taideobjektin kanssa.

---

³³ Pawlett, 2025, s. 147.

³⁴ sama, s.148.

³⁵ pyhä ihme (eng. *sacred wonder*) Pawlettin tekstissä liittyy Pawlettin hahmotteluun transgression suhteesta pyhyyteen sekä Jumalan kuolemaan.

³⁶ Pawlett, 2025, s.148.

3.1. Esittely: “Esteettinen subjekti psykoanalyysissa”

Akateemikko Leo Bersani julkaisi vuonna 2006 tekstinsä *Aesthetic Subject in Psychoanalysis* (suom. *Esteettinen subjekti psykoanalyysissa*) Journal of Romance Studies -julkaisussa. Tekstissä Bersani esittelee näkemystään esteettisestä subjektista ja argumentoi sen roolia psykoanalyttisessa teoriassa. Tekstin argumentit liittyen esteettiseen subjektiin pohjautuvat hänen yhteistyöhönsä elokuvantekijän ja kirjoittajan Ulysse Dutoitin kanssa. Näkemysni esteettisestä subjektista perustuu omalle tulkinnalleni tästä tekstistä.

Esteettinen subjekti Bersanin (ja Dutoitin) teoriassa on suhteinen olento (eng. *relational being*), joka sekä tuottaa taidetta että on taiteen tuottama.³⁷ Tämä olento “ylittää taiteen kulttuurisen alueen ja ilmentää olemisen totuuksia.”³⁸ Bersanin esteettinen subjekti pyrkii kuvaamaan universaaleja totuuksia subjektin suhteista taiteeseen.

Bersani esittää tekstinsä alussa kysymyksen: “Voiko taideteos, psykoanalyttisten oletusten vastaisesti, hyödyntää subjektin merkkejä (eng. *signs*) maailmassa” tavalla, jota Bersani nimittää “muotojen kirjeenvaihdoksi universaalien solidaarisuuden olemassaolossa”.³⁹ Bersani pohtii subjektin ja objektin suhdetta, jossa taideobjektista on mahdollista tunnistaa subjekti. Bersanin teoria esteettisestä subjektista kyseenalaistaa sekä aikaisemmat ajatukset subjekti-objekti -dualismista että subjektin (tai subjektin egon) olemassaolosta “objektivalintojen historian summana”.⁴⁰ Subjektin ja objektin suhde on pikemminkin “eräänlainen silmukkamainen liike” niiden välillä.⁴¹ Hän kuvailee tätä suhdetta taideobjektiin subjektin ja objektin välisenä “muotojen kirjeenvaihtona”.⁴²

Tämän kirjeenvaihdon lisäksi maailma löytää subjektista “tajunnan aktiivisuuden”, mikä sallii subjektin “uudelleen keksiä maailman sitä toistaessaan”.⁴³ Bersani avaa tätä väittämällä, että maailma löytyy subjektista ja on subjektin toistettavissa “kaiverrusten” (eng.

---

³⁷ Bersani, 2006, s. 164.

³⁸ sama, s. 164.

³⁹ sama, s. 164.

⁴⁰ sama, s. 168.

⁴¹ sama, s. 169.

⁴² sama, s. 164.

⁴³ sama, s. 169.

inscriptions) kautta.⁴⁴ Maailma siis kaivertaa itsensä subjektiin, nämä “kaiverrukset ovat maailma ja ne ovat subjekti.”⁴⁵

Bersani avaa argumenttejaan analysoimalla ranskalaisen kirjailijan Pierre Michonin *La Grande Beune* -romaanin. Hänen mukaansa “kertojan subjektiivisuus on seuraus ulkoisesta todellisuudesta”.⁴⁶ Kertojan fantasiat korreloivat hänen maailmassa näkeviä kuvia. Maailma luo kaiverruksensa kertojaan, ja kertoja toistaa maailman kaiverruksia omissa fantasioissaan.⁴⁷ Tajunnan aktiivisuus sallii siis subjektin maailman toistamisen ja tämän kautta myös sen uudelleen keksimisen. Subjektin tapa nähdä ja kokea maailma on kaiverrusten vaikuttama ja subjektin keksiessä maailman ympärillään nämä kaiverrukset toimivat vaikuttajina ja muokkaajina.

Taideobjekti ei ole olemassa subjektin havaitsemalla tavalla ilman subjektin katsomista. Koska maailma osallistuu subjektin tapaan nähdä, maailman olemus subjektissa on jo valmiiksi osallinen, silmukkamainen liike. Kirjeenvaihto siis muodostuu. Vastaus Bersanin aikaisempaan kysymykseen on hänen mukaansa kyllä. Taideobjekti “hyödyntää subjektin merkkejä maailmassa”.⁴⁸ Bersani jatkaa kuvailuaan tästä kirjeenvaihdosta argumentoimalla subjektin olemassaoloa kaiverrusten kautta, missä subjektin olemassaoloon osallistuvat kaiverrukset ovat olemassa jo ennen subjektin syntymää. Bersani kuvailee maailman löytävän paikan subjektille: subjektin olemassaolo laajentuu kaiverrusten kautta aikaan ennen subjektin olemassaoloa. Koska kaiverrukset ovat erottamattomasti osa subjektia, on subjekti siis osana jotain ennen omaa syntymäänsä. Tämä olemassaolon tapa on osa Bersanin mainitsemaa universaalien solidaarisuuden olemassaoloa.⁴⁹

Bersanin teoria rakentuu romanttiseksi. Solidaarinen olemassaolo itsestään on jo utooppinen konsepti, mutta tekstinsä lopussa Bersani pohtii mahdollisuutta maailman välittämisestä. Hänen mukaansa voimme yrittää nähdä aikaisemman olemassaolomme maailmassa, osoituksena maailman välittämisestä. Maailmassa on paikka, jonka se on kaivertanut meitä

---

⁴⁴ Bersani, 2006, s. 171.

⁴⁵ sama, s. 171.

⁴⁶ sama, s. 167.

⁴⁷ sama, s. 169.

⁴⁸ sama, s. 164.

⁴⁹ sama, s. 174.

varten. Kuitenkin ihmisen konflikti on yritys tukahduttaa maailman toiseus, joka monesti ylittää nautinnon, joka voi syntyä itsensä löytämisestä maailman sylistä.⁵⁰

3.2. Esteettinen subjekti eroottisessa taidekokemuksessa

Bersanin kuvailema silmukkamaisen liikkeen tai muotojen kirjeenvaihdon subjektin ja objektin välillä voi rinnastaa Bence Nanayn kuvailemaan vuorovaikutukseen taidekokemuksessa. Nanay antoi esimerkiksi tälle tanssin, jossa askel askeleelta subjekti ja objekti kiertävät sekä toisiaan että tanssilattiaa. Subjektin ottaessa askeleen eteen, ottaa objekti askeleen taakse, vaihtavat vuoroaan ja liike jatkuu. Kummatkin tarvitaan tähän tanssiin (tai aiemmin kuvattuun kirjeenvaihtoon) ja kummatkin tuovat mukanaan aikaisempien tanssien kaivertamat vaikutelmat, kokemukset sekä opitut tanssiliikkeet. Subjektin ja taideobjektin interaktiossa on mahdollisuuksia universaalille solidaarisuudelle, subjektin tunnistamassa itsensä taideobjektista, sekä taideobjektin itsestään.⁵¹

Bersani ottaa huomioon myös maailman ja taideobjektin tunnistamisen *toisena*. Tämä toiseus näyttäytyy Bersanin mukaan niin uhkaavana kuin viettelevänä. Bersani luonnostelee tätä aikaisemmin myös Freudin kautta. Freud väittää esseessään vuodelta ”Instincts and Their Vicissitudes” alussa kaiken, maailman ja mitä subjekti vihaa, olevan identtisiä.⁵² Bersani kuvailee tätä myös Lacanin⁵³ kautta ihmisen kykyä ”väärin tunnistaa” (eng. *misidentify*) maailman. Subjektin kyky väärin tunnistaa maailma ja objekti luovat uhkaavuutta toiseuden tunnistamiseen. Subjektin vastarinta objektia ja solidaarista olemassaoloa kohtaan, johon toistamisen/uudelleen keksimisen olennainen epätarkkuus viittaa, luo mahdollisuutta subjektin ja objektin vastakkaisuuteen. Kirjeenvaihdot eivät poista kitkan mahdollisuuksia. Bersanin mukaan nämä ”kitkat voivat lisätä halukkuutta fuusioitumiselle, joka on ehkä luontaista seksuaaliselle halulle.”⁵⁴ Bersanin määritelmä seksuaalisuudesta sallii tämän ajatuksen kitkasta sekä halusta subjektin ja objektin suhteessa. Seksuaalisuus on Bersanille ”fantasioitu ykseyden ekstaasi”, joka on palkinto ”samanaikaisesta minuuden ja maailman tuhoutumisesta”. Bersanin mukaan tämä ekstaattinen tuhoutuminen on subjektiivisuuden

---

⁵⁰ Bersani, 2006, s. 174.

⁵¹ sama, s. 161.

⁵² sama, s. 162.

⁵³ sama, s. 173.

⁵⁴ sama, s. 172.

äärimmäisin seuraamus. Subjektiivisuuden kautta maailma näyttäytyy puutteena ja myös epäilyksen että halun kohteena.⁵⁵

Sana puute tulee usein esiin psykoanalyttisissa teorioissa subjektin ja objektin suhteesta. Subjekti tunnistaa objektin omasta olemassaolosta mahdollisesti erillisenä. Objektia ei voi tämän erillisyyden ja toiseuden takia kokonaisvaltaisesti omistaa. Taideobjekti pysyy itsenäisenä. Subjektin jopa erittäin intiimi ja henkilökohtainen kokemus ei salli taideobjektin omistamista. Fuusio on mahdoton fantasia subjektille ja objekti määrittäytyy yhä enemmän jonakin, jota haluta. Bersanin teoria solidaarisesta olemassaolosta ei kitkojen kautta kuitenkaan poista halua näiden kahden suhteesta.

Subjektissa olevien kaiverrusten voi argumentoida lisäävän tai vähintäänkin mahdollistavan taidekokemuksen subjektiivisuutta. Maailma ei kuitenkaan tuota samoja kaiverruksia eri subjekteihin. Bersanin analysoimassa *La Grande Beune* -romaanissa nimeämätön kertoja kiinnittää huomioita tiettyihin näkyihin ja kuviin. Näistä yksi esimerkki on lasten kantama kuollut kettu, jonka paikalle kertoja hallusinoi naisen, johon hän on viehätynyt. Tämä nainen on Yvonne, jonka hän haluaa nähdä ja jota hän haluaa ajatella. Eri subjekti ei olisi välttämättä kiinnittänyt kettuun tämän kaltaista huomiota taikka löytänyt samanlaisuuksia ketun ja Yvonnen välillä. Eri subjektille Yvonne ei olisi kaivertanut jälkiään, jotka olisivat voineet sekoittaa ketun näkemisen kaiverruksiin. Nämä eri kaiverrukset yhdistyvät kuitenkin tässä subjektissa luoden subjektiivisen kokemuksen maailmasta. Eri kaiverrusten yhdistelmä laajentaa myös subjektin mahdollisuuksia kokea maailman eri tavoilla sekä löytää uutta tietoa maailmasta ja subjektista. Kuolleen ketun kohtaaminen avaa kertojan tapaa nähdä Yvonnen ja antaa kertojalle mahdollisuuden fantasioida Yvonnen ketun tilalle. Tämä fantasia ja vuorovaikutus maailman kanssa tapahtuu kertojan halujen motivoimana.

Bersanin tekstissä *Aesthetic Subject in Psychoanalysis* ei suuresti keskitytä transgressioon osana erotiikkaa tai taidekokemusta. Mahdollinen viittaus konseptiin löytyy harmaasta verhosta. Bersani huomauttaa, *La Grande Beune* -romaanin lopussa kertojan selittävän loputtoman sateen “harmaan verhon” sallivan meidän korvata unelmamme maailmalla. Bersanin mukaan “perimmäisen” halun voi subjekti ymmärtää päästessään tämän verhon taakse. Bersanin mukaan tämä halu on subjektin kontrolli maailmasta, jonka kautta subjekti

---

⁵⁵ Bersani, 2006, s. 172.

voi tehdä maailmasta haluamansa fantasian.⁵⁶ Subjektin halu kontrolloida maailmaa estää kuitenkin solidaarisen olemassaolon, jossa subjekti yrittää tukahduttaa maailman toiseuden, sen sijaan, että löytäisi nautintoa/hurmion (ranskasta: *jouissance*⁵⁷) itsensä löytämisestä/tunnistamisesta maailmassa.⁵⁸ Kun taidekokemuksen kautta subjekti ei yritä tukahduttaa itsenäisen taideobjektin toiseutta ja yritä kontrolloida taideobjektia on solidaarinen olemassaolo mahdollinen subjektin ja taideobjektin välillä. Valinta kahden eri lähestymistavan välillä on myös eettinen valinta. Käsittelen tätä tunnistamisen ja tukahduttamisen konfliktia luvussa neljä *aidoksen* ja *hybriksen* kautta.

Kuitenkin Bersanin muusta tuotannostaan löytyy joitain viittauksia transgressioon. Kirjallisuudentutkija ja queer-teoreetikko Kathryn Stockton Bond⁵⁹ analysoi Bersanin esseetä vuodelta 1987 *Is the Rectum a Grave?* (suom. *Onko peräsuoli hauta?*) ja argumentoi seksuaalisen nautinnon tai *jouissance*n saavuttamisen olevan “minuutta särkevä” (eng. *self-shattering*) kokemus. Stockton tulkitsee Bersanin esseetä⁶⁰: “minuuden järjestys” häiriintyy hetkellisesti “sensaatioiden tai affektiivisten prosessien kautta”. Nämä prosessit ovat “jotenkin tuonpuoleisia” psyykkisestä organisaatiosta eli minuuden normaalista järjestäytymisestä.⁶¹ Stocktonin kuvauksissa Bersanin teoriasta subjekti on jo rikkoutunut, särkyminen voi kuitenkin voimistua tai sitä voi korostaa kokemusten kautta.⁶²

Laajentuva subjekti on aina myös rikkoutuva subjekti. Bersanin esteettisen subjektin suhdetta maailmaan kaiverrusten kautta voi myös kuvitella rikkoutumisena. Subjektin olemassaolo laajentuu minuuden ulkopuolelle maailmaan, jolloin subjekti ei voi pysyä kokonaisena. Saavuttaessaan vuorovaikutuksen objektin kanssa subjekti osallistuu muotojen kirjeenvaihtoon, joka vaatii subjektin kokevan tämän vuorovaikutuksen vaarat. Subjektiin kaiverretaan lisää, subjekti laajentuu vahvistaen/korostaen subjektin rikkoutuneisuutta. Taidekokemukseen sekä erotiikkaan kuuluva transgressio sekä subjektin laajentuminen löytyy siis Bersanin teoriasta esteettisestä subjektista.

---

⁵⁶ Bersani, 2006, s. 172.

⁵⁷ Jouissancea ei voi yksinkertaisesti kääntää nautinnoksi (ranskasta: *plaisir*). Sekä Lacan että Barthes käsittelevät jouissance jonain erinä kuin vain nautinto, mutta nautinto voi olla osa jouissancea. Nautinnon ja jouissanceen suhde voi näyttäytyä kaksjoisjärjestelmänä, mutta jokin huojuu ja heiluu nautinnon ja hurmion välillä. (Gallop, J. (1984), s. 112) Jouissance Barthesille näyttäytyy shokeraavana ja egoa horjuttavana. (sama, s. 111)

⁵⁸ Bersani, 2006, s. 174.

⁵⁹ Stockton, 2017.

⁶⁰ Bersani, 1987, s. 217.

⁶¹ Stockton, 2017, s. 108.

⁶² sama, s. 109.

4. Tulkinnan ja taidekokemuksen eroottisuus

Tässä kappaleessa esittelen omiin ajatuksiini vaikuttanutta väitöskirjaa ja käsittelen subjektin ja objektin tulkinnallista suhdetta, täydellistymistä sekä tämän suhteen eettis-eroottisia tasoja.

4.1. Esittely: “Anne Carson — tulkinnan etiikka ja erotiikat”

Elisabeth Colesin väitöskirja vuodelta 2012 *Anne Carson – the Ethics and Erotics of Interpretation* (suom. *Anne Carson – tulkinnan etiikka ja erotiikat*) tutkii Anne Carsonin kirjoituksia ja argumentoi Carsonin paikkaa “tieteiden välisessä perinteessä, jossa tiettyjä jännitteiden ja halujen muotoja pidetään eettisesti välttämättöminä tulkinnassa.” Väitöskirja analysoi tulkinnalle välttämättömiä jännitteitä ja haluja mm. Roland Barthesin ja Simone Weilin kautta ja hyödyntää psykoanalyttista teoriaa. Väitöskirjan johdanto alkaa tulkinnalla kriitikko Susan Sontagin esseestä *Against Interpretation* (suom. *Tulkintaa vastaan*). Colesin mukaan Sontag kritisoi tulkintaa, koska tulkinta “pyhittää” oman “hankkeensa”, jonka se tunkee kohteeseensa. Tämä “hermeneutiikka” pitäisi vaihtaa Sontagin mielestä erotiikkaan. Colesin mukaan Carson on tehnyt tämän vaihdoksen.⁶³ Coles ajattelee tämän erotiikan tarkoittavan useita mahdollisia tapoja ‘nähdä, lukea tai vastata’ (eng. *seeing, reading or responding*), joihin voi hänen argumenttinsa mukaan kuulua kuitenkin myös tulkinta.⁶⁴

Colesin väitöskirja uppoutuu myös *aidoksen* ja *hybriksen* luonteeseen taidesuhteessa, näiden termien avaava ja tarkka käsittely johdatteli minua valitsemaan Colesin väitöskirjan lähteeksi tähän opinnäytteeseen. *Aidos* Colesin väitöskirjassa näyttäytyy subjektin kykynä tunnistaa objektin toiseus ja saavuttamattomuus. *Aidos* opettaa huomioimaan subjektin ja objektin eri asemat sekä rajat subjektin ja objektin välillä, sallien kuitenkin eroksen eli haluamisen.⁶⁵ Kykenemättömyys huomioida nämä rajat ja eri asemat, johtaa hybridiseen,⁶⁶ ylimielisyyteen, joka ei salli eettistä eroottista suhdetta objektiin.

---

⁶³ Coles, 2012, s. 4.

⁶⁴ sama, s. 5.

⁶⁵ sama, s. 79.

⁶⁶ sama, s. 6.

4.2. Tulkinta ja täydellistyminen

Tieteen termipankin mukaan yksinkertaistettuna tulkinnan määritelmä estetiikassa on:

“taideteoksen sisältämän merkityksen ja teoksen vastaanoton välinen prosessi.”⁶⁷

Kirjallisuudentutkimuksessa taas tulkinnan määritelmässä merkityksen selvittämistä kuvaillaan analyysinä.⁶⁸ Bersanin tavoin, tässä opinnäytteessä kohtelen tekstiä ja taideobjektia funktioiltaan samanlaisina eroottisessa taidekokemuksessa. Taideobjektin tulkinnan määritelmässä otan huomioon näiden usein erilleen kulkevien analyysien tavat nähdä tulkinnan. Colesin väitöskirjassa tulkintaa lähestytään kirjallisuuden tutkimuksen kontekstissa, mutta väitän, että Colesin määritelmä tulkinnalle on erittäin laaja. Colesille tulkinta on mm. myös psykoanalyttinen prosessi, jossa “analyttikko” (eng. *analyst*) tulkitsee “analysoitavaa” (eng. *analysand*).

Tulkinta on osa taidekokemusta, määrittelen tulkinnan aktiivisena prosessina teoksen vastaanotolle, jossa taideteoksen merkityksen löytäminen/ymmärtäminen korostuu tavoitteena taidekokemukselle. Tulkinta ei siis poissulje taidekokemuksesta puhumista, vaan lisää siihen ja taiteen ymmärtämiseen tavoitteellisuutta. Tulkintaa ja siihen kuuluvaa teoriaa kuvaillaan myös hermeneutiikkana. Hermeneuttisen kehän konsepti on hermeneutiikan teoriasta yksi kuuluisimmista ja yleinen tapa hahmottaa hermeneuttista lähestymistapaa. Yksinkertaistettuna uusi ymmärrys tulkinnan kautta ei kehity pelkästään lisäämällä aikaisempaan tietopohjaan, vaan myös kehämäisesti. Tulkinnallinen liike kulkee kehää mahdollisten aikaisempien oletusten ja tiedon kautta. Ymmärryksen löytäminen ei tapahdu syventymisen kautta.⁶⁹ Subjektin omaava tieto laajentuu ja rikastuu hermeneuttisen kehäliikkeen kautta.

Colesin teoriassa tulkintaan ja sen erotiikkaan liittyy subjektin halu ymmärtää Laplanchen “arvoituksellisia merkitsijöitä”. Psykiatri sekä psykoanalyttikko Ladson Hinton avaa Laplanchen teoriaa avuttomuudesta ja riippuvuudesta, jonka lapsi tuntee aikuista “toista” (eng. *other*) kohtaan. Tämän toisen viestit esittäytyvät arvoituksellisina sekä lapselle, että

---

⁶⁷ Estetiikka:tulkinta – Tieteen termipankki. (n.d.). <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:tulkinta>

⁶⁸ Kirjallisuudentutkimus:tulkinta – Tieteen termipankki. (n.d.).

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:tulkinta>

⁶⁹ George, 2025, luku 1.3.

jopa aikuiselle “lähettäjäille”.⁷⁰ Arvoituksellinen merkitsijä Laplanchen teoriassa tulee alunperin psykoanalyttikko Jacques Lacanilta, mutta kuvailee “*toisen* eleitä, toimintoja ja sanoja—*toisen* arvoituksellisia viestejä”. Laplanche kuvailee tätä “alkuperäisenä viettelynä” (eng. *primal seduction*).⁷¹ Taidekokemuksessa subjekti yrittää ymmärtää taideobjektin arvoituksellisia merkitsijöitä. Taideobjektin tulkinta syntyy halusta.

Coles lainaa Barthesin tekstiä *Le Plaisir du texte* vuodelta 1973 “*Eikö eroottisin kehonosa ole, se missä vaate aukeaa?*” Coles analysoi tätä “vakojen erotiikkaana”, joka “vihjailee muuta”.⁷² Merkityksien peittämästä objektista avautuu aukkoja ymmärtämiseen. Nämä aukot vihjailevat ja luovat kiinnostusta lupaillessaan mahdollisuuksia “täydempään omistukseen”.⁷³ Subjekti kysyy, mitä vaateen alta löytyy ja yrittää suunnata huomionsa näihin aukkoihin. Subjektin ja objektin eroottinen suhde on täynnä mysteerejä ja sanaa melkein. Subjekti melkein ymmärtää, subjekti melkein näkee. Subjekti jää haluavaksi.

Tämän tulkinnan eroottisuus Colesille rakentuu myös tulkinnan mahdottomasta täyttymisestä (eng. *consummation*⁷⁴). Täydellistyminen on tyydytystä. Sen epäonnistuessa, kun täydellistyminen ei voi tapahtua, jää Colesin mukaan tilaa eroottiselle.⁷⁵ Haluavan subjektin ja haluttavan objektin välille tulee aina este.⁷⁶ Objektia ei pysty tulkitsemaan tyhjentävästi tavalla, joka toisi subjektin ja objektin suhteen loppuunsa. Subjektin tunnistuessa tämän syntyä mahdollisuus aidokselle ja subjekti välttää hybriksen.

Objekti myös ylläpitää oman itsenäisyytensä subjektista ja näin myös subjektin haluista sekä subjektin mahdollisesta tulkinnasta.⁷⁷ Bersanin mukaan subjekti ei välttämättä halua tunnustaa maailman ja objektin itsenäisyyttä, joka on “mahdollisesti seuraus ihmisen uniikista avuttomuudesta [...] ja riippuvuudesta toisiin.”⁷⁸ Subjekti on riippuvainen maailmasta, mutta objekti ei tarvitse subjektia omalle olemassaololleen. Objektin merkitykset ovat jo rakennettu objektiin, ennen tulkitsijan sekoittumista tilanteeseen.⁷⁹ Avioliittoa

---

⁷⁰ Hinton, 2009, s. 369.

⁷¹ Coles, 2012, s. 640.

⁷² sama, s. 193.

⁷³ sama, s. 193.

⁷⁴ Käännän Colesin käyttämän termin *consummation*, täyttymiseksi. Termin voi myös ymmärtää avioliiton täydellistämisenä.

⁷⁵ Coles, 2012, s. 5.

⁷⁶ sama, s. 14.

⁷⁷ sama, s. 235.

⁷⁸ Bersani, 2006, s. 173.

⁷⁹ Coles, 2012, s. 235.

subjektin ja objektin välillä ei voi täydellistää, subjekti jää haluavaksi subjektiksi eli tyydyttymättömäksi subjektiksi.

4.3. Subjektin ja objektin eettinen suhde

Subjektin ja objektin täydellistämätön suhde on täynnä kitkaa. Niiden välinen suhde luo Nanayn kuvaileman vuorovaikutuksen, tanssiaskelineen.

Alkuperäisessä tekstissään Barthes kuvailee tekstiä fetissiobjektiksi, joka haluaa “minua”.⁸⁰ Teksti valitsee subjektin omien merkityksiensä kanssa. Barthes kuvailee tätä tekstin luonteena. Barthes jatkaa analyysia tuomalla esiin kirjoittajan olemuksen tekstissä, joka on kuollut “instituutiona”.⁸¹ Mutta tekstistä subjekti Barthesin mukaan haluaa kirjoittajaa ja hänen hahmoaan. Tämä hahmo haluaa myös subjektia.⁸² Subjekti siis tunnistaa objektin (ja mahdollisesti objektin tekijän) tarpeen subjektille. Taideobjekti on tehty koettavaksi. Taideobjektin luonne ja merkitykset ovat rakentuneet tulkittavaksi. Subjekti voi tunnistaa tämän ja tunnistaa oman mahdollisuutensa yrittää luoda vuorovaikutusta objektin kanssa. Tämä kietoutuu takaisin Bersanin maailmaan: objekti on kaivertanut itseensä paikan subjektia varten, josta subjekti voi löytää itsensä.⁸³

Colesin väitöskirjassa etiikka on nimetty tärkeäksi erotiikan kanssa. Eettisyys on osana pohjarakenteita. Objektia kohtaan yritetään käyttäytyä eettisesti ja objektin toivotaan selviytyvän subjektin ja objektin suhteesta.⁸⁴ Colesin väitöskirjassa tämä eettinen kysymys on myös jännite *hybriksen* ja *aidoksen* välillä. Subjektin suhtautuminen objektiin voi liikkua näiden “napojen” (eng. *poles*) välillä.⁸⁵ Jotta objekti voi selviytyä itsenäisenä tästä suhteesta, vaatii tämä suhteen pohjautumista *aidokseen* eikä *hybrikseen*.⁸⁶

Coles liittää tämän Carsonin kautta subjektin vihaan maailmaa kohtaan. Coles tuo esiin Carsonin väitöskirjan *Odi et Amo Ergo Sum* siteerauksen Freudilta “ulkoinen maailma,

---

⁸⁰ Barthes, 1973/1975, s. 27.

⁸¹ Kirjoittajan instituutiona Barthesille tarkoittaa tässä kirjoittajaa elämäkerrallisena henkilönä, jolle kuuluisi tekstiin “isyys”.

⁸² Barthes, 1973/1975, s. 27.

⁸³ Bersani, 2006, s. 174.

⁸⁴ Coles, 2012, s. 7.

⁸⁵ sama, s. 79.

⁸⁶ sama, s. 84.

objektit, ja se mitä vihataan olivat yksi ja sama asia.”⁸⁷ Tätä samaa esseetä siteerasi myös Bersani.⁸⁸ Carsonille ja tämän kautta Colesille tämä merkitsee kysymyksiä rakkauden ja vihan välillä, joiden kysymisen prosessi luo esteitä haluamiselle. Nämä esteet kuitenkin auttavat subjektia tunnistamaan oman eroavaisuuden ja objektin itsenäisyyden subjektista.⁸⁹ Subjekti voi välttää hybriksen. Kun Bersanille tämä maailman näkeminen on väärin tunnistamista, joka aiheuttaa kitkaa, on Colesille tämä kitka este, joka sallii eroottisessa suhteessa aidoksen ja sen kautta eettisen suhteen muodostumisen. Nämä esteet ja kitkat voi myös käsittää vuorovaikutuksen rytminä taidekokemuksessa. Taidekokemuksen vuorovaikutuksen luoman subjektin ja taideobjektin suhteen voi käsittää Colesin luonnosteleman tulkinnallisen suhteen kautta. Tämä suhde ja taidekokemus itsessään luo mahdollisuuksia subjektin vajoamiselle hybrikseen tai subjektin harjoittamalle aidokselle.

5. Lopuksi

Olen nyt määritellyt erotiikan ja taidekokemuksen niiden piirteiden kautta, jotka monessa otteessa risteävät toistensa kanssa. Lisäksi olen analysoinut näiden konseptien yhdistämistä, eroottista taidekokemusta, subjektin ja taideobjektin suhteen kautta. Näiden eri konseptien merkitysten kerrostuessa ja yhdistyessä toisiinsa syntyy ajatus taidekokemuksesta, joka on intiimi, monimutkainen, subjektiivinen ja täynnä haluja. Tämä suhde subjektin ja objektin välillä vaatii objektin tunnistamisen toisena, mahdollisesti mysteerisenä objektina, jonka arvoitukselliset merkitykset kiinnittävät huomion ja jonka kanssa täydellistynyt suhde on mahdolloton. Mahdollisesti toiseuden tunnistaminen voi myös johtaa oman itsensä tunnistamiseen toisesta. Kuitenkin tämä toinen, objekti, on halujen kohteena halujen mahdollistaessa ja motivoidessa vuorovaikutusta subjektin ja objektin välillä. Vuorovaikutus ei ole kitkaton, sillä subjekti voi kohdata objektin uhkaavana tai väärin tunnistaa objektin. Subjekti ja objektin suhde voi olla problemaattinen, vaikean tuntuinen, kontrolloiva, tuhoava tai täynnä hybristä. Tämänäyttypistä suhdetta pääsin todistamaan valvoessani Driftsin näyttelyä vuonna 2026. Kuitenkin tämä suhde ja siihen kuuluvat kokemukset voivat olla transgressiivisiä rikkoen ja laajentaen eroottisen kokemuksen lailla, sekä eroottisten latausten kautta.

---

⁸⁷ Coles, 2012, s. 79.

⁸⁸ Bersani, 2006, s. 162.

⁸⁹ Coles, 2012, s. 80.

Houkutteleva ja viettelevä taideobjekti, sen merkityksineen, joita moni, minä ainakin mukaan lukien, haluaa ymmärtää ja haluaa tulkita, pysyy kuitenkin itsenäisenä ja täydellistymisen ulkopuolella. Kokemus tästä taideobjektin vetovoimasta on loppujen lopuksi syyni pohtia tätä aihetta. Ymmärtääkseni taideobjektia päädyin yrittämään ymmärtää suhdetta siihen, taidekokemuksen olemusta, tulkinnan dynamiikkoja ja vuorovaikutuksen liikkeitä subjektin ja objektin välillä.

Palatakseni hermenuttiseen kehään, tulkinnan liikkeisiin sekä merkitysten kerrostumiin. Kaikki esittämäni ja tulkitsemani tieto muodostaa synteessin kautta oman rakennelman, jossa eroottisen ja taidekokemuksen määritelmät ja teoriat punoutuvat yhteen. Olen yrittänyt määritellä näitä, selittää niitä auki ja erotella eri tapoja, joilla tämä punoutuminen voi tapahtua. Oletan kuitenkin, että uudelleen tulkitsemisen kautta esittämäni tieto rakentuu uudestaan uusilla tavoilla ja luo uusia yhteyksiä. Sallin merkitysten kasautua. Toivon jopa tätä, varsinkin tilanteissa, joissa en ole itse ehtinyt ja pystynyt tuomaan merkityksiä selkeästi esille. Oletan myös eri subjektien lähestyvän opinnäytettäni eri tavoilla ja tämän luovan uusia tapoja tulkita.

Lähteet:

Bataille, G. (1986). *Erotism: Death and Sensuality*, First City Lights-painos (1957)

Barthes, R. (1975) *The Pleasure of the Text*, Farrar, Straus and Giroux, Oy., Ensimmäinen Amerikkalainen painos (1973)

Bersani, L. (2006). Aesthetic Subject in Psychoanalysis, *Journal of Romance Studies*, 6. s.168-169 DOI: 10.3167/147335306781015844.

Bersani, L. (1987). Is the Rectum a Grave? *Lokakuu*, 43, 197–222.

<https://doi.org/10.2307/3397574>

Carbon, C. (2019). Empirical Approaches to Studying Art Experience. *Journal of Perceptual Imaging*, 2. DOI:[10.2352/J.Percept.Imaging.2019.2.1.010501](https://doi.org/10.2352/J.Percept.Imaging.2019.2.1.010501)

Coles, E. (2012). *Anne Carson – the Ethics and Erotics of Interpretation*, Queen Maryn yliopisto. <https://qmro.qmul.ac.uk/xmlui/handle/123456789/91516>

Frisk, H. (1972) *Griechisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg : C. Winter.

Gallop, J. (1984). Beyond the Jouissance Principle. *Representations*, (7), 110–115. <https://doi.org/10.2307/2928458>

George, T. (2025) Hermeneutics, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Kesä 2025 painos), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (toim.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2025/entries/hermeneutics/>.

Hinton, L. (2009). The enigmatic signifier and the decentred subject. *Journal of Analytical Psychology*, 54, s. 637–657 DOI: [10.1111/j.1468-5922.2009.01811.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-5922.2009.01811.x)

Hughes, R. (2025) *The Aesthetic Subject in Contemporary Continental Philosophy and Literature: Thinking the Body-Thought* (1. painos) Routledge.

Laubender, C. & Giovanini, V. (2019) Introduction to an Issue on ‘Aesthetic Subjects,’ *Free Associations: Psychoanalysis and Culture, Media, Groups, Politics*. DOI: 10.1234/FA.V0175.275.

Lorde, A. (2022) Eroottisen hyötyjä: Eroottinen voimavarana, *Sister Outsider: Esseitä ja puheita*, Suomenkielinen laitos, Kaijamari Sivill ja Kustannusyhtiö kosmos. (1984)

Matherne, S. (2024) Beyond the Either/Or in Aesthetic Life: A New Approach to Aesthetic Universality, teoksessa Dominic McIver Lopes, ja toiset (toim.), *The Geography of Taste* (New York, 2024; verkkopainos, Oxford Academic, 2024), <https://doi.org/10.1093/oso/9780197509067.003.0004>

Minguy, T. (2017). Erotic Exuberance: Bataille's Notion of Eroticism, *PhaenEx vol. 12*, num. 1, s. 34–52, DOI: <https://doi.org/10.22329/p.v12i1.4736>

Nanay, B. (2024). Aesthetic Experience as Interaction. *Journal of the American Philosophical Association*, 10 (4), s. 715–727. DOI: 10.1017/apa.2023.21

Nummenmaa, L., & Hari, R. (2023). Bodily feelings and aesthetic experience of art. *Cognition and Emotion*, 37(3), s. 515–528. <https://doi.org/10.1080/02699931.2023.2183180>

Pawlett, W. (2025). Bataille, Foucault and the lost futures of transgression. *Journal for Cultural Research*, 29(1–2), s. 146–160. <https://doi.org/10.1080/14797585.2024.2408330>

Pihlaja, E. (2026). Aesthetic experience in becoming a subject : psychoanalytic perspectives [Väitöskirja]. Jyväskylän yliopisto. JYU väitöskirjat, 1047. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-1176-9>

Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus?: Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto.

Shusterman, R. (2006). Aesthetic Experience: From Analysis to Eros. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 64(2), s. 217–229. <http://www.jstor.org/stable/3700546>

Silvia, P. J. (2009). Looking past pleasure: Anger, confusion, disgust, pride, surprise, and other unusual aesthetic emotions. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 3(1), s. 48–51. <https://doi.org/10.1037/a0014632>

Stockton, K. B. (2017). PLEASURE: Jouissance, the Gash of Bliss. In N. Giffney & E. Watson (toim.), *Clinical Encounters in Sexuality: Psychoanalytic Practice and Queer Theory* (s. 101–122). Punctum Books. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv19cwndt.7>

Tieteen termipankki – Estetiikka:tulkinta – Tieteen termipankki. (n.d.). <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:tulkinta>

Tieteen termipankki – Kirjallisuudentutkimus:tulkinta – Tieteen termipankki. (n.d.).

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:tulkinta>